

VITA AZ ÖKÖLLEL

Holnap - hallottam tőle az ígéretet, s a fázós hajnal elhozta a holnapot. Itt remeg előttem, a szürkés papírlapon. Torzuló jobb kéz, hatodik ujja nőtt, a fekete acélvégű fa, mely tétován botorkál a lap szürke szálai között. Elnézem az erekre feszülő barna bőrt, a vékony csontokat, a lengő ujjpereceket. Az este még simogatott és vigasztalt. Mint messziről jött szamaritánus, irgalmasan, szánakozva tapogatott. A sebek sokasága és irtózata megdöbbenette: zúzott, hasított, harapott sebek, penészgombák az idegek szálain, sötét, ülepedett árnyak agyvelőm krátervonulatai között. Ujjai hegyén az idegszálak szinte kiszűrődtek a bőr alól, majd odvaikba üzte vissza őket az érintés nyomán rájuk harapódzó fájdalom. Gyorsan tenni, segíteni akart. Vatta és jód után kapkodott az üres fiókokban. Aztán emelgette, el akart repülni vélem. El e fertőzött, nyúlós levegőből, el a háztól, mely rongyos ruhaként borul rám. Húzta, vonszolta tehetetlen, lázas testemet. Inai kinyúltak, ízületei ropogtak, - hiába. A fájdalmak mázsás koloncai visszarántották sebeim éles, hasogató kései közé. Tanácstalanul tördelözött, imára kulcsolódott, remegő, hívó mozdulatokat dobált a négy égtáj felé. Majd izgatottan kapkodott. Ajtókat csukott, párnát simogatott, követ hajított az ablak alatt vonító kutya után. Feszülten figyelt, alattomos, gyilkos neszekre s röptében elkapott egy szívem felé száguldó ólomgolyót.

- Gyáva, tehetetlen, vén ököl ! Nem bírsz gyógyítani, nem bírsz fölemelni. Hagyj hát magamra. Szakadj le rólam könyökből, vagy csuklóból, - véres csonk – fuss utánuk s állj bosszút érettem ! Minden szúrásért és fejszezsapásért, orcámba köpött nyálcsomóért, remegő félelmeimért, moslékba dobált, felhabzsolt gyöngyeimért, -

érettem ! Azért, akit lefaragtak, elkoptattak rólam, akiből csak a bosszúért lihegő, ínséges csont maradt, mely sírva űz, hogy hozd el a bosszú mámorát. Zuhanj az orrok gerincére, törd a koponyákat, zúzd az állkapcsokat, hasítsd a szájakat, honnét hófehéren, vagy odvasan testembe szöktek a fogak. A csontkán maradt fa küld lenyесett ágaiért. Menj, rabolj ! Zörrentsd az ablakokat, rabold a zöld rügyeimen alvók álmát ! Rabolj ! Szemet kifolyatott szemei üres gödrébe, fogat kicsorbított ínyembe ! Verj, verj !

Az uszító szavakra meglapult, majd ügyetlen, kacskamozdulatokkal kapkodta a levegőt.

- Nem lehet. Nem tehetem.
- Miért !? Gyöngé vagy ?
- Szavadra megmarkolom a szerszám nyelét...
- Buta vagy ?
- Ezer könyv lapjait simogattam.
- Gyáva vagy ?

Most egy verssort idéz: „Nyugton tekintem mély sírom éjjelét.”

- Miért nem tudsz hát ütni ?

Izgatottan kereste balját. Egymásba kapcsolódtak. Az éjszaka csöndjét megropogtatta az ízületek feszülése. Aztán szétfutva halántékomra szorultak. Fülelem mögött koppant a kérdés: Emlékszel ? Fejem kínlódva menekülne a bilincsből. Ám a kérdés újabb koppanására már reccsen a csontboltozat. Pillám kétségbeesetten tapad szemeimre, hogy megóvja a kénköves szikrák pattogásától, megütött, hökkent arcok vészes villogásától. Az alvó kráterek körül reng a lejtő. Tülkölnek egymásnak a kopár tölcsérek. Cikáznak a riasztó jelek

hirdetve a vész közeledtét. Mint annyiszor mostanában, éber éjszakákon vagy nappalok akadozó pillanataiban, mikor a jeges kúpok alatt gyülekező tüzek felszöknek s taszítják a pusztító lávaárt... Emlékszel ?... Nincs menekvés. Ma támad újból a harminc éve halott tűzhányó. Földobott kövei a csillagok közül zuhannak vissza. Gyilkos, vörös tüze pupillám felé rohan s megtorpanva villózó csíkokra szakadozik. Lobogó esőszálak táncolnak szemem előtt, mint hatalmas, földet söprő függöny, melyen a szél halovány redők hullámaint rengeti. A zuhanó, vörös csíkok lassan szelídülnek, halvány kékbe, tavaszi zöldbe lágyul perzselő lángjuk. A színek zöldje hirtelen májusi lombokon cikázó napfényt táncoltat. A robaj tömör tömbje apró csöppekre szakadozik futó tavaszi zápor paskoló kedve nyomán már felzsivajlik az iskola udvara ott, ott a szép fiatal templom mögött. A függöny egy pillanatra föllebben, sejtelmesen előtárul az udvar képe is. Sikong pár vékony kiáltás, meg-megrebben egy apró kéz, csillan egy szempár... Most, most elfoszlani ! Menekülni ! Süllyedni ! Hová ? Az éjszakába. Az álomba. A vakság odvába... Hiába...

- Emlékszel ?

- Nincs menekvés !

Halántékomtól szelíden elbúcsúzik, mellemre simul valahol, azon a tájon, ahol hallani lehet a kamrák ki- s becsapódásának zakatolását.

- Vigasztalódjál és várj holnapig.

- Holnap ?...

- Igen. Holnap elmondjuk. Éjfél elmúlt. Most aludjunk.

... A rossz tenta szétfut a papiroson. Jobb kezem, - hatodik ujjával, a hozzánőtt fekete tollszárral, mint egy varázspálcával apró

köröket, betűk öbleit vágja a lapra. Megadással tűröm, amint mozdulataira lassan kirajzolódik az emlék. Előbb vontatottan közeledünk, aztán elszántan rohanunk egymás felé. Belé vetem magam a pörögve zuhanó napfénybe, az udvar éles zshivájába. Nem kell sokáig keresnem. A játszó, szaladgáló, üvöltöző fiúk és lányok hadában fölfedezem őt, kit mintegy félálomban keresek. Nadrágjáról ismerem meg. Térdén alul verdesi lábszárát. Jó hosszúra van hagyva, nehogy hamar kinője. Az efféle külsőségekkel ki törődött akkoriban ? Úgysem a valóság volt a fontos. Az iskolaudvar izgalmas, váltakozó kalandok színtere volt aszerint, amint az olvasmányok óvatlan lelkembe ivódtak. Nádas, vagy pusztá, ahol Sobri Jóska, Rózsa Sándor, Patkó Bandi képében ráztam le gombjaim árán az üldöző pandúrokat; őserdő vagy préri, hol állatnevű indiántörzsek vad harci kiáltások közepette hajigálták a tomahawkot; pesti „grund”, melynek bokrai között a Pál utcai fiúk vívták csatáikat a vörös-ingesekkel; sőt New York-i felhőkarcoló, melynek tetején Nick Carter s hűséges segédje Patsy hajmeresztő hajsza után elfogta a százszoros rablógyilkost. Benn, a tanteremben sem volt másként. Játékosan portyáztam a fogalmak őserdejének szélén. Az őserdő akkor még nem is sejtette ragadozóit és lázait. Barátságos pillangók és lengő virágok formájában csalogatott... Akkor még... Mikor is ? Valamikor az első világháború idején az ismeretlen, eldugott kicsiny iskolában. Az egyetlen tanterem, a szűk udvar egyformává gyúrt itt minden gyermeket. A magamfajta csórók körül lézengett pár középosztálybeli fiú és leány, kik tisztább kezüket, finomabb ruháikat, nevetséges beceneveiket hozták hazulról – eleinte. De engedve a kísértésnek, mindezt hamarosan a kapun kívül hagyták, s felszabadultan vetették magukat harsány, víg kalandjainkba. Hemperegtek velünk, cibáltatták ruhájukat s kitüntetés számba vették, ha elfogadtunk egy harapást tízórai vajjas kenyerekből. A sugdolózó csoportok egy-kettőre feloszlottak, az árulkodás a legritkább tünetem

volt. Vitáinkat saját, megfellebbezhetetlen lovassági szabályaink szerint intéztük el. Szóval tekintélymentes, víg zshiványhaddá szerveződünk.

Azonban egyszer megilletődött s áhítatossá szelídült mind a négy osztály. Negyedik elemista lehettem, mikor kisasszonyunk kézen fogva bevezetett két fiút. A nagyobbik magamfajta korú, komoly, mély hangú gyerek volt. A kisebbik talán két évvel kisebb. Soha nem látott, elegáns ruhát viseltek. Könyveik szíja is csodálatos volt. De mindannyiunk, különösen a leánykák szeme megakadt a kisebbik fiú vállig érő, fürtös, szőke haján. Fiú fején hosszú haj ? Ilyet még nem láttunk. A kisasszony hamarosan kinyilvánította nevüket is: Técsői Mórítz... Újabb csodálkozás. Sohase hallottuk, hogy valakinek két vezetékneve lett volna. Keresztnevekre nem emlékszem. Talán Zoltán volt egyikük ? Mindegy. Nemsokára úgyis kis Mórítz meg nagy Mórítz lett a nevük. A tz-ét el nem hagyták volna a világért sem. Ámulatunk izgalommá fokozódott, mikor megtudtuk, hogy a fiúk apja katonatiszt: százados ! A csapat élén lovagoló csákós, zsinóros, kardos uraságok mindig félisteneknek tündek szemünkben. A kis Mórítzban ugyan nem volt semmi katonás. Erőltetve táplált, hamar fáradó, lihegő, gyöngye gyermek volt. Nem sok hasznát vettük a játékban. Mert a varázs hamarosan elmúlt. Szívesen fogadták, ha felelés közben súgtunk s példáikat javígtattuk. Némi tartózkodás után annak rendje és módja szerint elvegyültek a négy osztály fiai és leánya között, kötelezőleg alárendelve magukat íratlan törvényeinknek.

Volt köztünk egy vékony arcú, cingár kis leány. (Beh jó, hogy nevére nem emlékszem.) Afféle sírógörcsős, nevetőgörcsős, rigolyás, sértődős teremtés. Egyszer a kisasszony csengőt helyettesítő tapsára elsőnek értem a terembe. A leány lihegve utánam szaladt s elém könyökölt a padra. Rá se hederítettem. Erre kabátom ujjába markolt s

toporzékolva sziszegte arcomba:

- Boros, verd meg a kis Móritzot !

Közömbösen ráztam le markolászó ujjait. A kis Móritzcal semmi vitám nem volt.

- Verd meg a kis Móritzot, - ismételte magából kikelve. Odébb akartam lódítani, de hirtelen eltűnt. Kisvártatva tolltartójával tért vissza. Kihúzta födelét, kikaparászott belőle valami zöld színűt s elébem tette.

- Nesze, neked adom ezt a radírt. De verd meg jól !

Kézbe vettem a gumit. Forgattam, nézegettem. Mozdulataimat úgy látszik készpénznek vette s odébbállt. A gyerekek egymás hegyén-hátán tolongtak befelé. Köztük botorkált ő is, a kis Móritz. A gumit tenyerembe szorítottam. Felálltam. Elébe indultam. A padsor elején hirtelen előtte termettem, s szó nélkül mellbe vágtam. Megtántorodott. Ki akart tért. Erre arcul ütöttem. Csodálkozó szeme elborult. Az iskola felfigyelt. A gumi köré zárult öklöm helyként dobta félre a kis Móritz védekezően feltartott, puha karját s bután, konokul verte homlokát, arcát, állát csapzódo hajszálain keresztül. Veszett zsvaj kísérte a gattett, mely talán egy félperc alatt lezajlott. A kis Móritz helyére indult. A lárma, mintha ketté vágták volna, - elhallgatott. Ijedten sunyítottam az ajtó felé. A kisasszony még nem jött be. Tehát a csönd – nekem szólt. A gyerekszemek mind utána fordultak, míg támolyogva helyére ment s leült a pad szélén. Messze néző szeme felfénylett. Fehérjéből kibuggyant egy könnycsepp s lefutva vékony, csillogó vonalat rajzolt vértelen arcára. A csönd megülepedett. Győztes vigyorgásom számon torzult. Félszegen én is helyemre indultam. Mellette kellett elhaladnom. Már ott könyökölt a kis Móritz előtt az a lány, aki beugratott csúf kalandomba. Csak egy pillanatig láthattam a

padon kis ideges ujjainak rángatózását, mert hirtelen nekem ugrott s visongva röpítette arcomnak tíz körmét. Félrelöktem. Remegő orrcimpái mögött bosszúvágyóan lihegett, aztán megijedve kinyújtott öklömtől, – elkotródott. E pillanatban iszonyodva éreztem markomban az idegen, zöld hullótestet. Öklömnek ideje sem volt szégyenében hátam mögé rejtőzni. Ujjai undorodva szétnyíltak. A törlógumi koppant és elgurult a padlón. Egy kéz sem nyúlt utána. A tanterem padlója félrebillent. Meg kellett fogódnom. A tanítónő bejött. Leültem. Kezdődött a tanulás. Künn komoran megeredt az eső.

A két fiú hamar elfelejtette a bántalmat. Az iskola kisebb-nagyobb kalandjai közé keveredett a csúf emlék. De a fák akkortájt különös, torz leveleket hajtottak. Ágaikról valószínűtlenül vastag gumilevelek verődtek gyanútlanul arcomba, talpaimhoz tapadtak, tenyerem égették. Az apró koponya mélyén feltört az első tűzhányó. Még játékosan táncoltatta köveit, csúsztatta lábáját. Rosszalkodtam, hencegtem, az élőfába is belekötöttem. Fenegyerekeskedéssel igyekeztem elfelejtetni az iskolával azt a csöndet, mely *akkor* csukott szájukból felém lövellt. Pedig ők is elfelejtették. A kölyöknyi tűzhányó lassan, kihunyt. Izzó magva köré kéreg tokosodott. Mi pedig tovább kergetőztünk, bújócskáztunk egymással, meg a számokkal, a betűkkel, a mesékkal.

A két fiú egy nap váratlanul elmaradt. Lassan befelé tapogatóztam az őserdőbe a középiskola szűk ösvényein. A régi, kis iskola kiesett utamból. Az új arcok és az új veszélyek elfeledtették a csöndes, eldugott fészket. Róluk sem hallottam többé... azaz... igen... egyszer mégis hallottam... Nem... nem így volt. Talán egy rövid újsághírt olvastam róluk... vagy nem is olvastam azt a hírt?... Csak a tűzhányó tört ki ismét orvul egy csúf januári napon. Megizmosodott, megsűrűsödött tüzével hajszolt, kergetett szorongásba,

önmarcangolásba, kétségbeesésbe. Menekültem gyilkos robaja elől, míg nem kifulladásra, elvágódva tűrnöm kellett a tüzes hamu záporozását egy hír, vagy sejtés szavaiban: a kis Mórítz meghalt... Bőrömön éreztem az undort, ujjpereceimben omló, puha arcát, markomban csöpp könnyének díját. A tűz fenyegető mormogással újra odvába bújt, de már egy marék szürke hamut szórt szét az alig rovátkált agytekén. Itt azóta száz izzó kitörés tetszhalott tölcseirei tátonganak. Néha – jaj, egyre gyakrabban kitörnek s tehetetlenül, leláncoltan viselem el tüzes markuk marcangolását. Egyre fáradtabban építem újjá felgyújtott kunyhómat s plántálom maradék szőlőveszőimet a dermedt lávalejtőkön egyre fogyó reménységgel, hogy talán egyszer tűzüket boromba s poharamba kényszeríthetem. Robajok és rikoltozások fürgetegében várom a csöndet, mely néha elérkezik hozzám, mint most, ez öreg estében.

Mert újra este van s újra ketten vagyunk : én és sajtó kezem, mely fáradtan taszítja a tollat, mint egy kővel telerakott talicska. Már nem vitázom vele. Bölcsőbb, mint én. Magába szívta visszaverődő ütések siralmas tapasztalatait. Maradjunk hát együtt. Elnézem, amint lassan leírja: íme, elmondtuk. Igen, elmondottuk. A vulkán szétömlesztette dühét s bágyadtan elterítette a szürke lapokon: elmondtuk. Jobbom már alig bírja a tollat. A bal kéz részvevően hozzászegődik. Egymásba kulcsolódva olyanná válnak, mint békés, puha öl, mely idetemetkezni hívja homlokom.